

Prof. Dr. Mirjana Teodosijević,

Turski Jezik u Svakodnevnoj Komunikaciji, Beograd, 2004, 327 s.

“Günlük Konuşmada Türkçe”

Yurt dışındaki Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde son yıllarda Türk dili alanında akademik hüviyete ve yeterliğe sahip eserlerin yayınlanmasını sevindirici bir gelişme olarak görmekteyiz.

Prof. Dr. Mirjana Teodosijević **“Günlük Konuşmada Türkçe”** adlı kitabını bir kaynak eser olarak hazırlamıştır.

Kitap; önsöz, inceleme, “kaynakça” ve “özgeçmiş” olmak üzere dört ana ve 34 alt bölümden oluşmaktadır.

Dilbilgisi öğretimi, kuşkusuz, yabancı dil öğretiminin temel unsurlarından birisidir. Bununla birlikte, öğrencinin günlük yaşamdaki uygulamaları, iletişimi için kalıp sözler de önemli bir yere sahiptir. Kişiler arası iletişimin kısa yollardan sağlandığı, karmaşık dil yapılarının sıkça kullanılmadığı ortamlarda kalıp sözler işlerlik kazanmaktadır. Doğal olarak, günlük konuşma kalıplarında aktarılan içerik daha çok iletişime yönelik olmakta, akademik ortamlarda bulunan bilgi içeriği bu tür ortamlarda yer almamaktadır. Böylelikle, aktarılan iletişim içeriği daha çok kalıplaşma eğilimi göstermekte, en kısa ve çarpıcı yoldan etki, davranış ve duygu oluşturma biçimine dönüşmektedir.

Prof. Dr. M. Teodosijević’in bu çalışmasında, yukarıda sözünü ettiğimiz günlük konuşma kalıpları, çeşitli kaynaklardan derlenerek topluca sunulmuştur. Önsözde, kitabın üçüncü ve dördüncü sınıf Türkçe ve Oriental Filoloji Sırp öğrencileri başta olmak üzere, Türkçe bilen herkes için hazırlandığı belirtilmektedir. Yazar, Türkçe okuyan Sırp öğrencilerinin öğrenebilmeleri için liselerde okutulan ve daha sonra üniversitede bu dili okuyan öğrencilerin daha büyük bir çaba göstermeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

Günlük konuşmalarda çok sık kullanılan kalıp sözler bağlamlarıyla ve pragmatik (kullanımsal) değerleri ve örnekleriyle verilmeye çalışılmış, bu yapılırken *yapının* biçimce öne çıkması için tutulan yola da özen gösterilmiştir.

Türk insanının konuşurken güzel konuştuğu, konuşmalarında deyimleri, atasözlerini, güzel ifadeleri kullandıkları; yine, günlük hayatta Türkçeye özgü yüzlerce deyim (inşallah, maşallah, ellerinize sağlık, güle güle vb.) kullanıldığı kitapta belirtilmektedir.

Birinci bölümde, Sırp öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken kimi zaman zorluklar kimi zaman da kolaylıklarla karşılaştıkları belirtilmektedir. Türkçe öğreniminin neden zorluk ve kolaylıklar gösterdiği açıklanmaktadır.

İnceleme bölümü 34 alt bölümden oluşmaktadır. Her bölümde ayrı bir konu ele alınmaktadır. Bu bölümlerde verilen örnekler edebi eserlerden, gazetelerden ve kişisel mektuplardan alınmıştır.

25 yıllık Türk dili ve edebiyatı öğretimi deneyimiyle Prof. Dr. M. Teodosiyeviç, öğrenciler için her zaman zor konuları basit ve anlaşılır yollarla anlatmayı seçtiğini belirtmektedir.

Kitapta Dil Devrimi ve Türk Dil Kurumu'nun çalışmalarından da söz edilmektedir.

Kitabın başlıca bölümleri şunlardır:

1. Türkçe Öğrenimi Hakkında
2. Türk Geleneğine Uygun Davranışlar
3. Günlük Selamlaşmalar
4. Ricalar
5. Teşekkür Kalıpları
6. Özür Dileme
7. İzin İsteme
8. Tanışmalar
9. Kutlamalar
10. Taziyeler
11. Resmi Bayramlar
12. Dini Bayramlar
13. Günlük Deyimler
14. Hitaplar
15. Mektup Yazma Biçimleri
16. Ünlemler
17. Küfür ve Beddualar
18. El İşaretleri
19. Argo
20. Yansıma Sözcükler ve Deyimler
21. –sa/ -se eki ile Deyimler
22. Deyimler
23. “Allah” Sözcüğü ile Kurulan Deyimler
24. Atasözleri

Özel Konular

25. Sayılar

26. –dır Eki Hakkında

27. Devrik Yapılar

28. ki

29. ki ile Deyimler

30. Ulaçlar

31. Diye

32. Dolaylı ve Dolaysız Konuşma

33. Çeviri Yolları

34. İmla Kılavuzundan Örnekler

Kitabın konu başlıkları şu şekilde sıralanmıştır:

Kutlama Bölümü: Bu bölümde, kutlama sözlerinin yanında “geçmiş olsun” gibi kalıp sözlere de yer verilmiştir.

Resmi Bayramlar: 1 Ocak, 23 Nisan, 30 Ağustos ve 29 Ekim’den söz edilmektedir.

Dini Bayramlar: Ramazan ve Kurban Bayramlarının yanında Aşure gününden söz edilmektedir.

Günlük Deyimler: Aferin, afiyet olsun, güle güle, bereket versin, geçmiş olsun gibi günlük dilde çok sık kullanılan kalıp sözler örnekleriyle verilmektedir.

Deyimlerin yer aldığı bölümde, Karagöz ile Hacivat’tan bir parça önce Türkçesi sonra Sırpçası ile yer almaktadır. Beddua bölümlerinde de hemen tüm kullanımlar toplanmıştır. Yine, argo ya da teklifsiz konuşmada “light erkek” gibi gündemi yakalayan örnekler de kitapta yer almaktadır.

Hitaplar Bölümü: Burada efendi, beyefendi, bey, hanım, kızım, oğlum, yavrum, hocam gibi sözler verilmiştir. Ayrıca kalabalık gruplara olan hitap biçimleri de yer almaktadır: arkadaşlar, kızlar, vatandaşlar vs. gibi.

Mektup çeşitlerinden söz edilen bölümde faks, dilekçe yazma örnekleri gösterilmektedir.

Sayılar Bölümü:

Kitabın sayıların kullanımıyla ilgili bölümünde şu konular yer almaktadır:

Sayıların cümle içerisinde kullanımı

Birinci ve ilk sayıların kullanımı

Kesirli, ondalık ve üleştirme sayılarının kullanımı

Saatlerde sayıların kullanımı

Gün, ay ve yılların yazımında sayıların kullanımı

Ölçülerde sayıların kullanımı

Kalıplaşmış sözlerde sayıların kullanımı

Biçim açısından kitapta dikkati çeken noktalardan birisi, Türk kültürü simgelerinden çeşitli motiflerin, nazar boncuğunun, çay ve çay bardağının giriş bölümünde tanıtıcı öğeler olarak kullanılmasıdır. Bu kullanımlar anlatım bağlamıyla da uygun düşmekte, böylelikle anlatımın görselliği de sağlanmış olmaktadır.

Daha çok dilbilgisi yapılarının anlatıldığı bölümlerde devrik yapılardan, -ki'li yapı ve kullanımlarından, zarf-fiil kullanımlarından söz edilmektedir. Bunların yanında kimi çeviri yollarının anlatımı da yer almaktadır. Ayrıca bütün bunlar verilirken yazım kuralları da göz ardı edilmemiştir. Burada heceleme, özel sözcükleri yazılışları, sayıların ve kısaltmaların, gün, ay ve yılların yazım kuralları örnekleriyle birlikte gösterilmektedir.

Kaynakça bölümünde Türkçe ile ilgili Türkçe kaynakların yanında yabancı kaynaklara da yer verilmiştir. Kitabın sonunda yazarın özgeçmiş fotoğrafıyla birlikte yer almaktadır.

Türkçeyi öğrenmek isteyen ve Belgrat Üniversitesi Türkoloji Bölümünde öğrenim gören öğrencilerle yıllardır yürüttüğü derslerle bu çalışmanın temelini oluşturan Prof. Dr. M. Teodosijeviç, dilbilgisi kitaplarında çok değinilmeyen günlük konuşmada kullanılan kalıp sözleri başarılı bir biçimde bir araya getirmiş, kendi içinde sistemli bir bütün oluşturarak okuyucuya aktarmaktadır. Türkçe dilbilgisi kitaplarında yeterince değinilmeyen bu konunun ayrı bir kitap olarak hazırlanmasının Türkçe öğretimi için son derece önemli olduğunu belirtmek gerekir.

Prof. Dr. Mirjana Teodosijeviç **Turski Jezik u Svakodnevnoj Komunikaciji, Beograd, 2004, 327 s.**“Günlük Konuşmada Türkçe” adlı kitabıyla bu alandaki boşluğu dolduran bir çalışmaya imza atmış. Kitaptaki bölümler, alanda çıkan en son yayınlara ulaşılarak zengin bir kaynakçayla yazılmış. Kitapta sadece teorik bilgilerle yetinilmeyip, birçok örneğe de yer verilmiş olması, hem konunun pekiştirilmesi açısından hem de okuyucunun teorik olanı pratikte uygulamaya fırsat bulması açısından çok yararlıdır.

Yıllar içinde, uzun bir uğraşı ve deneyimle biçimlenen kitabıyla, Türkçenin günlük konuşmadaki örneklerini genel çizgileriyle belirleyip, bir kültür varlığı olarak tanıtip Türkçe öğrenmek isteyenlere aktarmasıyla yazar önemli bir çalışmaya imza atmıştır.

Belgrat Üniversitesi Filoloji Fakültesi Doğu Dilleri Bölümü öğretim üyesi olan Prof. Dr. Mirjana Teodosijeviç, uzun yılların akademik deneyimi ve bilgi birikimiyle yazdığı “**Günlük**

Konuşmada Türkçe” ” adlı kitabıyla Türk dili alanında zgn ve son derece yararlı bir çalışma ortaya koymuştur. Bu çalışmanın, yabancılara Türkçe konusunda nitelikli bir başvuru kaynağı olacağını düşünüyoruz.

Prof. Dr. Erman ARTUN*

*ukurova Üniversitesi Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve Ed. Bölümü Öđr. Üyesi